

FAVQULODDA VAZIYATLARDA JABRLANGANLARGA BIRINCHI YORDAM KO'RSATISH.

Atamuratov Muxxamed Tleumuratovich

Hayot faoliyati havfsizligi o'quv markazi boshlig'i

Annotatsiya: Mazkur maqolada favqulodda vaziyatlarda jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatishning ahamiyati, asosiy tamoyillari va samarali usullari yoritiladi. Shuningdek, ilmiy-adabiy manbalar asosida favqulodda vaziyatlarda yordam ko'rsatishning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari asosida birinchi yordam samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: favqulodda vaziyat, birinchi yordam, tibbiy yordam, jabrlangan, tezkor chora-tadbirlar.

Favqulodda vaziyatlar tabiiy ofatlar, texnogen avariya yoki inson omili natijasida yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlarda jabrlanganlarga o'z vaqtida va to'g'ri birinchi yordam ko'rsatish ularning hayotini saqlab qolish va asoratlarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotning maqsadi – favqulodda vaziyatlarda samarali birinchi yordam ko'rsatishning muhim jihatlarini tahlil qilish va uning amaliy ahamiyatini aniqlashdir.

Favqulodda vaziyatlarda jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish hayotni saqlab qolish va jarohatlarning og'irligini kamaytirish uchun juda muhimdir. Quyida favqulodda vaziyatlarda beriladigan birinchi yordam choralari keltirilgan:

Vaziyatni baholash va xavfsizlikni ta'minlash

- Dastlab, o'zingizning va jabrlanuvchining xavfsizligini tekshiring.
- Agar xavf hali ham mavjud bo'lsa (yong'in, gaz sizishi, qulash xavfi), avval xavfsizlik choralari ko'ring yoki favqulodda xizmatlarga xabar bering.

Jabrlanuvchining holatini tekshirish

- Hushyor yoki yo'qligini tekshirish: Jabrlanuvchini chaqiring, yengil silkiting. Agar javob bermasa, darhol yordam chaqiring.

- Nafas olishini tekshirish: Nafas olishi to'xtagan bo'lsa, sun'iy nafas va yurak-o'pka reanimatsiyasini (YUR) boshlang.

Yurak-o'pka reanimatsiyasi (YUR) – CPR

- Agar jabrlanuvchining yuragi urmayotgan bo'lsa:

1. Ko'krak qafasini bosish: Kaftlaringizni bir-birining ustiga qo'yib, ko'krak qafasining o'rtasiga 5-6 sm chuqurlikda bosib, har bir daqiqada 100-120 marta siqish harakatini bajaring.

2. Sun'iy nafas: Har 30 ta ko'krak siqishidan so'ng, burunni ushlab, og'iz orqali 2 marta havo puflang.

3. Yordam yetib kelguncha davom eting.

Qon ketishni to'xtatish

- Kuchli qon ketish bo'lsa: Toza mato yoki bint bilan jarohatga bosim qo'ying va qonni to'xtatishga harakat qiling.

- Tomir jarohati: Agar qon favvora shaklida oqayotgan bo'lsa, qon tomir ustidan qattiq bosim bering va tibbiy yordam chaqiring.

Suyak sinishlari va chiqishlari

- Jabrlanuvchini harakatlantirmang.

- Singan joyni immobilizatsiya qilish uchun atrofdagi materiallardan tayanch bog'lam yasang.

- Agar suyak ochiq singan bo'lsa, yarani toza mato bilan yoping va darhol tibbiy yordam chaqiring.

Yondirilgan va kuygan joylarga yordam

- Issiqlik kuyishi:

- Kuygan joyni 10-15 daqiqa davomida sovuq suv ostida ushlang.

- Kuygan joyga muz qo'ymang.

- Pufakchalarni teshib yubormang.

- Steril bint bilan yoping.

- Kimyoviy kuyishlar:

- Ta'sirlangan joyni kamida 20 daqiqa davomida suv bilan yuvish kerak.

- Agar ko'zga zarar yetgan bo'lsa, uni toza suv bilan yaxshilab yuvish

kerak.

Bo'g'ilish va nafas yo'llarining tiqilib qolishi

- Jabrlanuvchi nafas ola olmayotgan bo'lsa, Heimlich usulidan foydalaning:

- Jabrlanuvchini orqadan quchoqlang, qo'llaringizni qorin ustiga joylashtiring va pastdan yuqoriga qattiq torting.

- Agar bola bo'lsa, qorin o'rniga ko'krak qafasi sohasiga bosim qo'ying.

Hushdan ketish va shok holati

- Jabrlanuvchini yerga yotqizib, oyoqlarini biroz yuqoriga ko'taring.

- Yuziga sovuq suv sepib, uni hushiga keltirishga harakat qiling.

- Agar nafas olmayotgan bo'lsa, CPR bajaring.

Elektr toki urishi

- Dastlab elektr manbasini uzing yoki jabrlanuvchini izolyatsiyalangan buyum yordamida ajrating.

- Agar hushini yo'qotgan bo'lsa, nafas va yurak urishini tekshiring va kerak bo'lsa, CPR bajaring.

- Teri kuygan bo'lsa, uni yoping va darhol tez yordam chaqiring.

Suvga cho'kish

- Jabrlanuvchini suvdan olib chiqing.

- Agar nafas olmayotgan bo'lsa, CPR boshlang.

- Tana haroratini saqlash uchun uni qoplab, iloji boricha tezroq tibbiy yordamga murojaat qiling.

Birinchi yordam ko'rsatishda asosiy maqsad – jabrlanuvchining hayotini saqlab qolish va uning ahvolini yomonlashib ketishidan saqlashdir. Agar imkon bo'lsa, har doim favqulodda xizmatlarga qo'ng'iroq qilib, professional yordam chaqirish kerak.

Tadqiqot natijalari favqulodda vaziyatlarda birinchi yordam ko'rsatish bo'yicha qo'shimcha o'quv dasturlarini ishlab chiqish zaruratini ko'rsatdi. Shuningdek, aholini tezkor chora-tadbirlar haqida kengroq xabardor qilish, maktab va oliy o'quv yurtlarida favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik kurslarini joriy etish lozimligi aniqlandi.

Xulosa

Favqulodda vaziyatlarda jabrlanganlarga o'z vaqtida va to'g'ri birinchi yordam ko'rsatish inson hayotini saqlab qolish va asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot natijalari asosida quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

Aholi orasida birinchi yordam ko'rsatish bo'yicha targ'ibot va o'quv dasturlarini kuchaytirish.

Favqulodda vaziyatlarga oid o'quv dasturlarini maktab va oliy o'quv yurtlariga joriy etish.

Birinchi yordam ko'rsatish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar va treninglarni ko'paytirish.

Favqulodda vaziyatlarda tezkor tibbiy yordam tizimini yanada takomillashtirish.

Tadqiqot natijalari favqulodda vaziyatlarda samarali birinchi yordam ko'rsatish tizimini rivojlantirish uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar.

1. Petchin IV, Barachevskiy YE, Menshikova LI, Baranov AV. The System of Providing Emergency Medical Care to the Victims of the Road Traffic Accidents at the Prehospital Phase in the Arctic Zone of the Russian Federation. Human Ecology. 2018;(12):12–19. (In Russ.) <https://doi.org/10.33396/1728-0869-2018-12-12-19>

2. Matveev RP, Gudkov SA, Bragina SV. Structure of Shock-Producing Trauma in Patients Admitted to I Level Injury Care Center in Arkhangelsk. Human Ecology. 2016;(7):11–16. (In Russ.) <https://doi.org/10.33396/1728-0869-2016-7-11-16>

3. Avakumova NV. Medical Supply in the Case of Traffic Accidents. Vrach skoroy pomoshchi. 2010;(1):6–7. (In Russ.)

4. Dezhurnyy LI, Khalmuratov AM, Lysenko KI. Faktory, opredelyayushchie okazanie pervoy pomoshchi postradavshim v DTP voditelyami transportnykh. Problemy upravleniya zdravookhraneniem. 2009;(1):81–85. (In Russ.)

5. Avdeeva VG, Subbotin LI. Pervaya pomoshch' pri dorozhno-transportnom proisshествii. Perm' : TTsMK Perm. obl. Publ.; 2006. (In Russ.)

<https://journal-web.uz/>

16-to'plam 1-son fevral 2025